

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2020

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričevo knjižnico Ajdovščina (v nadaljevanju: LKA) sta ustanovili občini Ajdovščina in Vipava, ki ležita v Vipavski dolini in kjer živi 25.085 prebivalcev - v Občini Ajdovščina 19.454, v Občini Vipava pa 5.631. Ustanovljena je bila s poslanstvom in s ciljem skrbeti za širjenje in utrjevanje bralne pismenosti in bralne kulture na območju obeh občin, kot to določa zakonodaja. Njeno poslanstvo je določeno z danostmi območja, na katerem opravlja dejavnost: poselitev, cestne povezave in dostopnost, demografske značilnosti, izobraževalne in socialne ustanove, gospodarstvo, razvojni cilji obeh lokalnih skupnosti in drugo.

Vipavska dolina je ena večjih geografskih celot v Sloveniji, obkrožena z masivom Nanosa in planote Gora oz. Trnovskega gozda ter hribovitim območjem Vipavskih gričev na severovzhodu oz. jugozahodu. Zaradi geografskih značilnosti in načina poselitve je tudi LKA organizirana tako, da lahko prebivalci v čim večjem obsegu dostopajo do knjige in knjižničarskih storitev. LKA je organizirana v 5 enot. V občini Vipava sta knjižnici v Vipavi in Podnanosu, v občini Ajdovščina pa je osrednja enota v občinskem središču ter manjša enota-izposojevališče v Dobravljah. Posebna enota je Potujoča knjižnica z bibliobusom, ki obiskuje oddaljena naselja, pa tudi posamične ustanove in podjetja v obeh občinah.

LKA se skuša prilagoditi potrebam prebivalstva z izborom in z obsegom gradiva, po pridobitvi novega bibliobusa v letu 2012 pa tudi s povečevanjem števila postajališč. S tem ustvarja pogoje za boljšo dostopnost gradiva tudi v oddaljenih naseljih.

Celotna zbirka knjižničnega gradiva šteje 170.244 enot, od tega knjižnega gradiva 161.296 enot. Knjižnica povečuje obseg zbirke s sredstvi soustanoviteljev, s finančnimi sredstvi pristojnega ministrstva in z lastnimi sredstvi, ki pa so omejena.

Letni načrt nakupa gradiva je pripravljen na podlagi navedenih dejstev. Priprava načrta temelji na realnih finančnih možnostih predvsem ustanoviteljev. Pomembno je poudariti, da načrt letnega nakupa vsako leto znova upošteva priporočene kriterije stroke glede kakovosti, priporočenih razmerij, deleža naslovov publikacij v javnem interesu, aktualnosti in raznovrstnosti gradiva. LKA navedene kriterije upošteva kot cilje, toda ob upoštevanju finančnih in materialnih možnosti knjižnice, sredstev ustanoviteljev in sredstev, s katerimi nakup podpira pristojno ministrstvo. V letu 2019 smo zaznali povečevanje obsega sredstev s strani Ministrstva za kulturo, kar daje upati, da se bo obseg nakupa po letih finančne in ekonomske krize zlagoma povečeval. Pomembno je, da soustanovitelja zagotavljata primeren obseg sredstev za nakup knjig, s še sprejemljivimi odstopanji. V letu 2019 sta oba ustanovitelja, enako kot v predhodnih letih, zagotovila nominalno enak obseg finančnih sredstev. S tem je knjižnici zagotovljena stabilnost na področju nakupa knjig. Vendar višina sredstev po drugi strani zaostaja za nakupom, kot ga priporočajo Standardi, zato se razkorak do ciljne nabave povečuje.

V letih krize, ko se je obseg sredstev za nakup gradiva močno zmanjšal, knjižnica ni uspela tako graditi zbirke, kot je bilo zastavljeno tudi z njenim lastnim načrtom »Prenova fonda« s ciljem

aktualizacije in prilagoditve storitev bolj diferenciranim skupinam uporabnikov. Tudi v letu 2020 ne bo deležen velikega pospeška.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

LKA upošteva in zasleduje parametre, kot so skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, posodabljanje zbirke s knjižnim in neknjižnim gradivom različnih vrst in oblik, kar vsebuje tudi zagotavljanje e-knjig v slovenskem jeziku. Pri pripravi letnega načrta za nakup gradiva skuša v čim večji meri upoštevati priporočila stroke o sestavi zbirke in razmerjih pri nakupu gradiva. Pri tem izhaja iz podatkov o doseženih razmerjih in trendih v zadnjih dveh letih, s ciljem približati se priporočilom stroke, kolikor je le mogoče.

Pri pripravi načrta nakupa gradiva za leto 2020 knjižnica upošteva zaznane trende predvsem na področju ugodnejših gospodarskih razmer (padec nezaposlenosti, odpiranje novih obratov in večje število gospodarskih subjektov, ki iz drugih okolij prenašajo dejavnost predvsem v občino Ajdovščina). Ob ohranjenih tradicionalnih dejavnostih se razvijajo tudi nove – področje visoke tehnologije, raziskovanje in univerzitetno izobraževanje, pilotni projekti lokalne skupnosti in druge. Več zaposlenih, tudi iz drugih okolij, zahteva več podpornih aktivnosti (otroško varstvo, osnovno izobraževanje, prosti čas ...). Več je tujcev – tako turistov kot migrantov, več je ljudi, ki iščejo načine za vključitev v lokalno okolje in ki se želijo seznaniti z okoljem, v katerega so prišli.

Na podlagi navedenih sprememb LKA nadaljuje uveljavljene oblike dejavnosti (bralni in študijski krožki, predstavitve, delavnice, projekti za odrasle in mladino) v podporo uresničevanju kulturne, izobraževalne, informacijske pismenosti ter bralne kulture, tudi poznavanja vipavskega oz. domačega okolja.

Novim razmeram bo skušala slediti LKA tudi pri nabavi knjižničnega gradiva. Smo pa pri načrtovanju letnega nakupa za leto 2020 realisti. Zavedamo se, da bomo nekatere cilje (aktualnost, dostopnost raznovrstne in kakovostne založniške produkcije v mreži) težko povsem dosegli. Zato bomo še naprej uporabljali medoddelčno izposojlo kot način uravnoteženja ponudbe.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe (informacijske, izobraževalne, kulturne raziskovalne) okolja

Nezaposlenost se v obeh občinah soustanoviteljicah še znižuje (na 6,2 odstotka), kar je posledica gospodarske rasti na ravni države kot tudi proaktivnih, načrtnih in usmerjenih ukrepov lokalne skupnosti (v preteklosti predvsem ohranitev delovnih mest v Mlinotestu skozi vstop v lastništvo, podpora vinogradnikom in ohranitev Agroinda; aktualni ukrepi - štipendijska politika in štipendije gimnazijcem, neposredna finančna podpora za dijaško in študentsko poletno delo, prednost zaposlovanju mladih, investicije v javno infrastrukturo, s tem zagotavljanje dela manjšim podjetjem in gradbincem; vlaganja v turizem v dolini s poudarkom na tradicionalni ekonomiji doline). Rast se odraža na področju tradicionalne predelovalne industrije (mlinarska in pekovska proizvodnja, proizvodnja vina, sira, sadnih sokov, kovinarstvo, gradbeništvo, močan zagon proizvodnje sladoledov...) kot v trgovski ponudbi. Večji obseg zaposlovanja je opazen v izboljšanju življenjskih pogojev ter posledično

v novih potrebah prebivalstva. Ob tradicionalnih panogah se krepijo nove dejavnosti (družbe visoke tehnologije), univerzitetno izobraževanje in raziskave, vzporedno s tem se v dolini povečuje število ljudi, ki potrebujejo nastanitev, otroško varstvo, oblike preživljanja prostega časa in seveda knjižničarsko ponudbo.

Povečuje se število tujcev iz drugih kulturnih okolij (begunci, prihodi zakonskih partnerjev delavcev, študentje na do- in podiplomskem študiju, pogodbeniki podjetij). Zato namenjam pozornost leposlovju v tujih jezikih. Poudarjamo skrb za zaokroževanje domoznanske zbirke ter njeno popularizacijo, saj dolina postaja prepoznavna tudi širše, torej tudi zato, da je podlaga za lažjo navezavo gospodarskih, socialnih in strokovnih stikov s svetom. Opazna je stalna rast števila starejših, kar vse mora knjižnica upoštevati pri načrtovanju nakupa gradiva.

Nove razmere so izziv, ki se odraža kot podpora politikam na področju ponudbe novih oblik zaposlitev, turizma, varovanja naravne in kulturne dediščine, kjer ima pomembno mesto izgradnja domoznanske zbirke. Vsebinski poudarki letnega načrta nakupa gradiva ostajajo enaki kot v 2019: LKA bo še naprej upoštevala potrebo po aktualnem gradivu in storitvah za obveščenost prebivalstva o socialnih in zdravstvenih pravicah (informacije in gradivo o zaposlovanju in spodbudah, socialnih in zdravstvenih transferih in nadomestilih), še v večji meri bo dana pozornost področju staranja, zdravja (demenca, paliativna oskrba, skrb za zdravje, ozaveščanje o skrbi za lastno zdravje), skupinam in posameznikom iz naslova prikrajšanj (gluhi in naglušni, slepi in slabovidni, duševne motnje). Skrb za aktualizacijo zbirke s področja vinarstva in vinogradništva je stalna.

Na našem območju deluje 6 osnovnih šol (od tega 5 v občini Ajdovščina), waldorfska šola v Ajdovščini, 2 gimnaziji (Ajdovščina, Vipava), vzgojiteljska srednja šola v Ajdovščini, enoti Univerze v Novi Gorici (UNG) v Vipavi in Ajdovščini z raziskavami na področju biotehnologije, biofarmacije, vinarstva in vinogradništva, stratosfere, raziskave materialov ... Na območju knjižnice sta dva domova starejših občanov, ki jih LKA upošteva v načrtu nakupa gradiva in dejavnosti. LKA v letu 2020 nadaljuje sodelovanje z Goriškim muzejem v projektu industrijske dediščine. Večje zanimanje za preteklo in polpreteklo zgodovino se odraža v večjem obisku dogodkov te vrste – zato to upoštevamo tudi v letnem načrtu gradiva.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

Razvijanju bralne pismenosti in kulture namenja LKA pomembno mesto, kar je razvidno v izvajanju bralnih in študijskih krožkov, srečanjih, delavnicah, dogodkih... Izpostavljam projekte za odrasle kot so vseprimorski Primorci beremo ali lastni projekt Beremo v naročju staršev. Med projekti za mlade izpostavljam (ob nacionalnem projektu Rastem s knjigo) Mega kviz, Poletavci, Beremo s tačkami, lastne ure pravljic in pravljice v sodelovanju z waldorfskim vrtcem Zlata ptica, Pravljični festival). V domovih za starejše v Ajdovščini in Vipavi knjižnica izvaja bralna srečanja s posebej prirejenimi besedili, obiskuje jih s Potujočo knjižnico. Sodeluje z VDC-jem v Ajdovščini in Vipavi, s CIRIUS - Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje mladine v Vipavi in s ŠENT-om. Zelo dobro sodelovanje je vsako leto podprto z nakupom gradiva in tudi s priredbo posameznih tekstov.

Knjižnica sodeluje z organizacijami mladih v Vipavi in Ajdovščini, še posebej s krovno Hišo mladih v Ajdovščini, kot tudi s človekoljubnimi organizacijami in društvi (Hiša Sadeži družbe), ki delujejo na področju podpore posebnim skupinam.

LKA od samega začetka podpira oblikovanje ponudbe elektronske knjige. Tudi v letu 2020 bo nadaljevala nagovarjanje članstva skozi nakup elektronskih knjig. S knjižnicami severne Primorske bo v okviru letnega dogovora in izvajanja posebnih nalog sodelovala pri nakupu podatkovnih baz in e-gradiva ter funkcionalnega opismenjevanja na tem področju (knjižničarji, šole, drugi uporabniki).

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2020

LKA načrtuje nakup gradiva predvsem v skladu s finančnimi možnostmi. Te so manjše, kot jih narekujejo Standardi za splošne knjižnice. Razporeditev gradiva v mreži knjižnice - po enotah pa je odraz prostorskih zmogljivosti enot, odprtosti v povezavi s kadrovskimi možnostmi in lokacijske dostopnosti.

Nominalno enakemu obsegu finančnih sredstev od leta 2012 se je v naslednjih letih zaradi finančne in ekonomske krize sledil padec sredstev s strani pristojnega ministrstva. Močno zmanjšan obseg sredstev je upočasnil načrt Prenova fonda, kot ga je zastavila knjižnica. Da bi ublažili primanjkljaj aktualnega gradiva, knjižnica že vrsto let pospešuje medoddelčno izposajo in skuša tako uravnotežiti primanjkljaj.

Obseg nakupa bo LKA povečevala na podlagi rasti sredstev. Tudi v letu 2020 bo usmerjala več novega gradiva v osrednjo knjižnico, ki ima najdaljši redni obratovalni čas in po urah tedenski najdaljši čas odprtosti; leži na osrednji lokaciji, ima dovolj veliko kadrovsko zasedbo, obseg fonda je dovolj velik, zaradi središčne lege pa je skoraj enako dostopna za prebivalstvo iz najbolj oddaljenih naselij. Knjižnica se z Občino Vipava dogovarja, da se obratovalni čas v enoti Vipava podaljša s 13,5 ure na 15 ur tedensko oziroma na 20 ur odprtosti s ciljem 28 ur na teden, s čemer bi močno povečali tudi funkcionalno izkoriščenost nove knjižnice. Podaljšanje obratovalnega časa je mogoče z dodatno zaposlitvijo strokovnega delavca.

Medoddelčna izposoja, ki skrbi za izenačevanje dostopnosti gradiva v enotah, zahteva več dela in truda zaposlenih, vendar je učinkovita. Zato ga bo knjižnica tako pri nakupu za posamezne enote kot pri razporejanju gradiva v mreži izvajala tudi v 2020.

Ob koncu poslovnega leta LKA usmerja v nakup gradiva tudi lastna sredstva s ciljem uravnovesiti nakup gradiva tako po vsebini kot po obsegu in zato, da vzdržuje predpisana razmerja, ki jih določajo Standardi.

Podatki o stanju knjižnične mreže

Organizacijska enota	Število prebivalcev	Število enot knjižničnega gradiva		Delež nakupa	Odprtost / ur na teden ¹
			Načrtovan nakup		
LK AJDOVŠČINA	13.552		2.721	62	49
LK VIPAVA	5.200		615	14	13.5
LK PODNANOS	1.400		351	8	5
LK POTUJOČA KNJIŽNICA	16.200		571	13	14.5
LK DOBRAVLJE	782		132	3	4

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

Kot rečeno, se bo LKA v letu 2020 zaradi premajhnega obsega finančnih sredstev za nakup gradiva – ta se povečuje prepočasi in še ne omogoča vnovičnega obsega kot pred krizo - držala istih načel kot leto poprej.

Čeprav se je težko v polni meri držati priporočil glede namena in zvrsti, se bo LKA skušala tega držati v čimvečji meri. Glede na to bo tudi razporejala novo gradivo v knjižnični mreži. Izravnave bo izvajala z medknjižnično izposojjo, s katero bo skušala ublažiti največji primanjkljaj novega gradiva. V skladu s priporočili pa bo dosledno gradila zbirko v osrednji knjižnici v Ajdovščini (najdaljši odpiralni čas, največji obseg zbirke, osrednja lokacija v dolini, dobra dostopnost). Razmerja bo knjižnica spremljala in se skušali približati priporočilom tudi tam, kjer občasno nihajo, oziroma zadržati dosežena priporočila. Kot je navedeno, bo LKA slabša razmerja skušala v skladu s prakso popraviti z lastnimi sredstvi ob koncu poslovnega leta.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka 60%	Leposlovje 40%	Skupaj 100%
Načrtovano	58	42	100

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30%	Odrasli 70-75%	Skupaj 100%
Načrtovano	27	73	100

Elektronska knjiga

¹ Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS št. 29/03) v svojem 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic:

- osrednja in osrednja območna: 8 ur dnevno, 5 dni v tednu, ob sobotah 5 ur,
- krajevna knjižnica: 4 ure tedensko (do 2000 prebivalcev), 15 ur tedensko (do 6000 prebivalcev), 4 ure dnevno, 5 dni v tednu (nad 6000 prebivalcev).

V letu 2020 bo LKA ohranila število naslovov e-knjig na 160, na ravni v letu 2019. S tem poudarimo naslove, s katerimi se knjižnica približuje članom, ki so uporabniki Biblos-a. Vendar bo LKA storitev spremljala in po potrebi število naslovov zvišala, kar je odvisno tako od vsebinske ponudbe kot – predvsem – od tehničnih in tehnoloških težav, s katerimi se soočajo uporabniki e-knjig.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

LKA ne pričakuje zelo povečan obseg finančnih sredstev v primerjavi z letom 2019; še drugače, obseg bo tudi v 2020 zaostajal za parametri, s katerimi določamo letne nakupe gradiva. Posledično se bo LKA (kljub preusmerjanju gradiva med enotami) tudi v letu 2020 soočala s težavami pri doseganju priporočil glede razmerij, števila naslovov in glede enot gradiva v knjižnični mreži. Želje in cilji se bodo tudi v letu 2020 morali podrediti finančni realnosti.

V letu 2020 znova načrtujemo več naslovov strokovnega gradiva v zbirki, s čemer želimo popraviti odstopanja v razmerju stroka – leposlovje (opomba: do odstopanja prihaja zaradi manjše ponudbe strokovnega gradiva in tudi akcij in popustov založnikov).

V letu 2020 bo LKA skušala doseči zastopanost publikacij v javnem interesu v priporočenem obsegu. Enako velja za zastopanost založb ter za kakovost in aktualnost naslovov. V letu 2020 LKA načrtuje priporočeni 15-odstotni delež naslovov publikacij v javnem interesu v svoji mreži in vsaj 50-ih slovenskih založb, kakovosti in aktualnosti naslovov.

Razmerja utegnejo zaradi manjšega obsega sredstev občasno nihati. Zato skuša LKA medletna nesorazmerja popraviti proti koncu poslovnega leta, ko usmerja sredstva iz lastnih virov v nakup gradiva v enotah, kjer se pokaže takšna potreba, pa tudi v posamezne projekte (npr. Primorci beremo).

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

LKA dobro sodeluje z izobraževalnimi, socialnimi in drugimi ustanovami, tako v okviru nacionalnih projektov kot lastnih projektov, odziva se na pobude drugih organizacij in društev: osnovnih in srednjih šol, Ljudske univerze Ajdovščina, domov starejših, zavoda CIRUS Vipava, otroškega vrtca, Univerze v Novi Gorici... Sodeluje z osrednjo območno in z drugimi knjižnicami v severnoprimorski regiji na več področjih (delavnice ipd), dobro sodeluje s šolskimi knjižnicami.

Na lastne zbirke in dejavnost opozarja knjižnica skozi organizacijo dogodkov, predstavitev, projektov, študijskih krožkov in raznovrstne oblike sodelovanja. Pri organizaciji bralnega projekta za mlade - Poletavci je LKA pridobila tudi donacijska sredstva iz podjetniškega okolja. Lavričeva knjižnica je ponosno podprla odločenost Občine Ajdovščina, da pridobi naziv Branju

prijazna občina. V letu 2020 bo izdala knjigo o gornji Vipavski med prvo svetovno vojno, s čemer znova nagovarja prebivalstvo k raziskovanju ponudbe knjižnice in uporabi njenih virov.

Datum: 11.11.2019

Artur Lipovž